

padel v vrtinec konjunktore in brezglavega kaosa na umetnostnem tržišču. Čez noč je postal zvezda in na enak način bo verjetno (upajmo) tudi zatonil.

Po eni strani ustanovljamo akademije, po drugi strani pa jim dajemo nezaupnico. Prav gotovo akademija ne more biti edino zveličavno sredstvo za produciranje umetnikov. Mnogi znani slikarji, celo arhitekti, so dosegli vrhunske uspehe brez pečata formalne izobrazbe. Vendar to niso »naivni« umetniki, temveč resnične umetniške osebnosti. Za Generalića ne moremo reči, da je naivec, Generalić je slikar in umetnik v najboljšem pomenu besede. Mislimo pa, da poplava »naivnih« nima nikakršnega smisla. Plemenit amaterizem, sprostitvev po vsakdanjem delu, aktivno udejstvovanje z umetnostjo je prav gotovo eden izmed ciljev. Vendar moramo ločiti »iskrene« zmazke nekoga, ki sploh ne zna držati čopiča ali dleta in ki ga kujemo v zvezde samo zato, ker ničesar ne zna, in umetnino, ki nam pripoveduje resnico o nas, našem času in nas notranje obogati.

Ali je naš okus res tako utrujen, dekadenten in potreben »svežine«? Ali nam res lahko nudi zadovoljstvo samo še »umetnost«, ki rešuje probleme, aktualne pred nekaj stoletji? Ali nima vsak čas svojega specifičnega izraza? Ali umetnost vsakega obdobja ne odgovarja na aktualna vprašanja sodobnosti? Ali res nikogar ne zanimajo vrednote, ki preraščajo svoj čas? Verjetno tudi rezbarja Živkovića žulijo problemi sedanjosti, vendar se jim »naivno« umakne. Njegovi izdelki so kopije že davno preživelih oblik in shem tradicionalne rezbarije. Bogastvo motivike in vsebine na pristnih ljudskih rezbarijah (ki izražajo posebno obliko družbene zavesti nekega sloja v preteklosti) lahko oplaja tudi sodobne oblikovalce. Vendar je forma lahko samo posoda za novo vsebino in osebno izpoved. Vsega tega pa v Živkovićeveih plastikah ni. Res pa je — če bi skušal kaj takega doseči, prav gotovo ne bi zaslovel čez noč — najprej bi moral krepko razmišljati in delati doma ali na akademiji.

Umetnost je lahko samo ena! Zakaj še nismo slišali o »naivni znanosti«? (Kar predstavljajmo si: Uspeh jugoslovanske naivne elektronike na mednarodnem sejmu izumov itd.) »Naivnih zdravnikov« (vračev in padarjev) se bojimo, saj nas lahko s svojim delovanjem oropajo življenja. Če nas pa vleče za nos »umetniški padar«, mu prostodušno zaupamo in mu celo drago plačamo.

Na koncu samo še vprašanje: Kdo je naiven? Umetnost, umetnik ali mi?

Ivan Sedej

SLIKAR FERDO MAYER V MESTNI GALERIJI

Mayerjev slikarski eksperiment je iskren. Privlačijo ga oblike vsakdanje realnosti. Tenkovestno upošteva vrednost in funkcijo upodobljenega predmeta. Predmet s svojo obliko in kot medij slikarjeve izpovedi diktira formo in način njegovega izraza. Slikar gre celo tako daleč, da ne glede na ustaljene konvencije o »stilni pripadnosti«, posega tako po repertoarju barvnega realizma kot po sredstvih likovne abstrakcije. To daje Mayerjevemu slikarstvu poseben značaj, ki ga je recenzent v *Delu* napačno ocenil kot dilemo. Kot so kozolci stilizirana interpretacija objektivne predmetnosti, tako je tudi »abstraktna« *Gradnja bloka* v bistvu portret dinamiziranega tlorisa skupine zgradb in komunikacij — nekakšna moderna veduta.

Za Mayerjevo umetnost pa je usoden strah pred ponavljanjem. Izogiba se formalnim shemam, v vsaki sliki bi rad povedal nekaj novega, na nov način. Ker pa je šele na sredi razvoja, ker še ni našel samega sebe, nehote zaide v nekritično posnemanje. Mnogokrat mu uspe, da tuje forme prevrednoti, često pa ga moč vzornika preraste. Lep primer so *Pariške silhuete*, ki so v interpretaciji, strukturalni gradnji in formi osnovnega lika dvodimenzionalna obnova Tršarjevih *Demonstrantov*.

Kljub naštetim pomislekom pa Mayerjevo slikarstvo razodeva nesporen slikarski talent. Suvereno obvladanje barve je tista kvaliteta, ki pokrije marsikatero pomanjkljivost. Vendar tudi barva ne more nadomestiti osnovnega, kar pričakujemo od vsake umetnine — na specifičen način izražene vsebine, resnice o nas in slikarjevi osebnosti. Zato je njegova umetnost šele na pol pota. Ustvaril je posodo, vendar je še ni nalil z žlahtno vsebino.

Ivan Sedej

ATELJE 61*

Tapiserija je izrazito dekorativna zvrst. O izpovednih kvalitetah v tem primeru pravzaprav ne moremo govoriti, saj gre v bistvu za reprodukcijo umetniške predloge, kjer umetnik ni neposredni izvajalec. Končna oblika in kvaliteta gobelina pa je v veliki meri odvisna od izvajalcev in njihove tehnične spretnosti.

Kljub izrazitim zahtevam same zvrsti po dekorativnem obravnavanju pa nas razstava preseneti. Ravno tisti slikarji, ki se v svojem delu že tako ali tako nagibljejo k dekorativizmu, so tu najšibkejši. Vzemimo samo Stojana Čeliča, Janeza Bernika, Tobolka Etelko in Ankico Oprešnik. Ob njihovih delih se nehote spomnimo boljših industrijskih preprog. Vsem omenjenim moramo sicer priznati znatno mero dobrega okusa — vendar nič več.

Pri večini razstavljalcev pogrešamo tudi posluha za strukturo in zahteve uporabljenega materiala. Zdi se nam, da so bili osnutki izdelani kot samostojne stvaritve — ne pa kot kartoni za prenos v popolnoma drugačen material.

Castne izjeme so Marij Pregelj, Mladen Srbinović in Lazar Vujaklija. Značilna Pregljeva figuralna kompozicija je obdržala svoje kvalitete tudi v novi tehniki. Precej jo dvigne tudi avtorjevo upoštevanje bogate srednjeveške tradicije (predvsem v barvah) in tenak posluh za barvne odnose. Evidentna pa je tudi skrbna poglobitev v tehniko in izrazne možnosti, ki jih ta nudi.

Pri domači dejavnosti, ki je živa še danes, je črpal pobude Mladen Srbinović. Posamezni formalni elementi in simboli, ki jih spretno niza v razkošno pašo za oči, imajo svoj izvor v ljudski umetnosti. Vendar se je umetnik znal izogniti folkloriziranju ter je tradicijo podredil lastnemu izrazu.

Zanimiv je tudi Lazar Vujaklija. Ploskovitost in forme, ki si jih je umetnik izposodil na srednjeveških hercegovskih nagrobnikih, so ravno v tapiseriji zaživele mnogo bolj pristno kot na platnih. Razstavljena dela pričajo, da smo tudi na tem območju krepko zaorali ledino. Želeli pa bi, da

* Razstava tapiserij v ljubljanski Moderni galeriji.